

VAI TRÒ, VỊ TRÍ CỦA BỘ LUẬT DÂN SỰ TRONG HỆ THỐNG PHÁP LUẬT¹

PIERRE BÉZARD - Chánh tòa danh dự
Tòa Thương mại, Tòa Phá án Pháp
ALAIN LACABARATS - Chánh tòa
Tòa Phúc thẩm Paris

1. Pierre Bézard:

Vấn đề đầu tiên là xác định vị trí của Bộ luật dân sự trong hệ thống pháp luật Việt Nam và sự thống nhất của Bộ luật dân sự với các văn bản pháp luật khác. Về vấn đề này, tôi chưa trao đổi ý kiến với ông Lacabarats nên chắc chắn là mỗi chúng tôi sẽ trình bày với quý vị quan điểm riêng của mình, nhưng tôi nghĩ rằng quan điểm của chúng ta, các luật gia, cũng không khác xa nhau lắm vì chúng ta cùng được đào tạo từ các trường đại học luật và có nhiệm vụ thực thi một hệ thống pháp luật như nhau. Tuy vậy, sẽ có những điểm mà chúng tôi có thể có ý kiến khác nhau nhưng điều đó sẽ góp phần làm cho cuộc trao đổi, thảo luận của chúng ta phong phú hơn.

Liên quan đến vị trí của Bộ luật dân sự, Bộ luật dân sự không chỉ bao gồm các quy định cụ thể mà còn phải được nhìn nhận như một bản "Hiến pháp" trong hệ thống luật tư. Nó thể hiện suy nghĩ và bản sắc của một dân tộc. Chính trong Bộ luật dân sự, chúng ta có thể tìm thấy các nguyên tắc cho phép xác định thực trạng nền văn hóa, văn minh của một dân tộc, cũng như các nguyên tắc cơ bản mà dân tộc đó phải tuân theo. Riêng cá nhân tôi nghĩ rằng Bộ luật dân sự là một bộ luật cơ bản và có thể gọi là văn bản cao nhất điều chỉnh lĩnh vực tư.

Là một văn bản mà Nhà nước quy chiếu đến để ban hành pháp luật và thể hiện bản sắc văn hóa của một dân tộc nên chắc chắn, Bộ luật dân sự phải bao gồm các nguyên tắc chung trong tất cả các lĩnh vực như quyền nhân thân, quan hệ gia đình, quan hệ láng giềng vv... Theo tôi, Bộ luật dân sự phải

¹ Civillawinfor có tổng hợp, biên tập lại một số câu, chữ liên quan đến kỹ thuật văn bản.

quy định các nguyên tắc chung này. Điều đó không có nghĩa là không được phép dẫn chiếu đến các quy định cụ thể trong các văn bản pháp luật khác. Tuy nhiên, đối với một người nước ngoài muốn biết thực trạng phát triển của một đất nước thì phải nghiên cứu các quy định trong Bộ luật dân sự của nước đó. Tôi cho rằng Bộ luật dân sự không nên quy định quá chi tiết. Tôi chưa muốn đề cập đến vấn đề đạo đức sinh học, quyền sở hữu trí tuệ vv... nhưng theo tôi, Bộ luật dân sự không nên quy định quá chi tiết, ví dụ liên quan đến vấn đề quyền sở hữu bất động sản hay quyền sử dụng đất theo pháp luật Việt Nam, mà nên đưa ra các nguyên tắc cơ bản, vì nếu quy định quá chi tiết thì sẽ làm giảm chất lượng, uy tín của bộ luật và càng đưa ra nhiều quy định thì càng đặt ra nhiều khó khăn. Nói tóm lại, theo quan điểm của tôi, Bộ luật dân sự phải bao gồm các nguyên tắc cơ bản, không chỉ là các nguyên tắc hướng dẫn cách xử sự của người dân mà kể cả các nguyên tắc mà Nhà nước phải quy chiếu đến để giải quyết tất cả các vấn đề đặt ra; đồng thời, Bộ luật dân sự có thể quy định dẫn chiếu đến các văn bản hướng dẫn thi hành chi tiết. Không được loại trừ bất cứ vấn đề nào trong Bộ luật dân sự nhưng cũng không được quy định bất cứ vấn đề nào một cách chi tiết, ngoại trừ vấn đề quyền của nhân thân vì đây là một vấn đề rất đặc biệt.

Vấn đề quan trọng thứ hai là mối quan hệ giữa Bộ luật dân sự với các văn bản pháp luật khác như Luật thương mại, Pháp lệnh hợp đồng kinh tế. Đây là một vấn đề hết sức cơ bản, vì nếu các bạn không đưa ra các quy định rõ ràng cho những người thực thi pháp luật, đặc biệt là các thẩm phán chịu trách nhiệm giải quyết tranh chấp thì các bạn đã vi phạm một nghĩa vụ cơ bản của nhà làm luật, đó là phải xác định ngay từ đầu các văn bản được áp dụng để giải quyết vấn đề đặt ra và các nghĩa vụ mà người dân buộc phải tuân theo. Nếu người dân Việt Nam đứng trước 3 văn bản và không biết là văn bản nào được áp dụng thì đây là một bất cập cơ bản cần phải được khắc phục. ở Pháp, chúng tôi cũng gặp phải vấn đề xác định ranh giới giữa các ngành luật nhưng ở mức độ nhẹ hơn vì như các bạn biết, chúng tôi có luật thương mại, luật hành chính và luật tư (luật dân sự). Chúng tôi có hai hệ thống tòa án riêng biệt trong lĩnh vực hành chính và lĩnh vực tư pháp. Liên

quan đến các tranh chấp kinh tế, khi được đưa ra xét xử sơ thẩm thì thuộc thẩm quyền của các tòa án chuyên trách mà chúng tôi gọi là Tòa án thương mại sơ thẩm, nhưng ở cấp cao hơn thì do tòa phúc thẩm và tòa tối cao giải quyết theo một trật tự có sự kiểm soát nhất định. Như vậy, vấn đề xác định ranh giới giữa luật hành chính và luật dân sự có thể đặt ra nhưng phải nói rằng vấn đề này ở Pháp chỉ là vấn đề nhỏ vì chúng tôi có các quy định rõ ràng về tiêu chí phân biệt hai ngành luật này. Liên quan đến mối quan hệ giữa luật thương mại và luật dân sự, tôi nghĩ rằng trong Luật thương mại Việt Nam, cũng đã quy định các tiêu chí của hành vi thương mại. Trên cơ sở đó, các bạn có thể phân biệt một cách tương đối cụ thể các lĩnh vực thuộc luật dân sự và các lĩnh vực thuộc luật thương mại. Một điểm mà tôi muốn nhấn mạnh lại ở đây là sự phân biệt này phải thật rõ ràng nhưng Bộ luật dân sự vẫn là bộ luật cơ bản. Ví dụ ở Pháp, các quy định về nghĩa vụ, ngay cả khi do tòa kinh tế hay tòa thương mại áp dụng thì vẫn là các nghĩa vụ được quy định trong Bộ luật dân sự. Có thể có các loại hợp đồng đặc thù trong lĩnh vực thương mại nhưng luôn phải quy chiếu đến Bộ luật dân sự. ở Pháp, cùng với sự phát triển của kinh tế thị trường, xuất hiện ngày càng nhiều các tổ chức kinh tế, các cơ quan kiểm soát về kinh tế, các tổ chức kinh tế này đều thuộc thẩm quyền xét xử của tòa án tư pháp và khi tòa án tư pháp thụ lý vụ kiện thì phải căn cứ vào các quy định của pháp luật, các quy định về nghĩa vụ mà phần lớn các quy định này nằm trong Bộ luật dân sự.

Tóm lại, theo quan điểm của tôi, Bộ luật dân sự là văn bản cao nhất mà chúng ta phải quy chiếu đến, Bộ luật dân sự quy định các nguyên tắc chung chứ không quy định chi tiết, cụ thể và tất cả các thẩm phán, dù là thẩm phán kinh tế, dân sự hay hành chính, đều phải căn cứ vào Bộ luật dân sự để xét xử; trong trường hợp các luật chuyên ngành không có quy định về một vấn đề nào đó thì phải áp dụng Bộ luật dân sự với tính chất là một bộ luật có tính nguyên tắc điều chỉnh mọi mối quan hệ giữa con người với nhau.

2. Alain Lacabarats:

Tôi hoàn toàn đồng ý với các ý kiến vừa rồi của ông Bézard. Tôi chỉ muốn bổ sung một số nhận xét như sau. Theo quan điểm của tôi, pháp luật phải rõ ràng và đơn giản. Nhưng phải nói ngay rằng, pháp luật Pháp cũng chưa đạt được điều đó đâu. Đáng tiếc là trong tất cả mọi lĩnh vực pháp luật dân sự, kinh tế, hình sự của Pháp, chúng tôi nhận thấy các quy định hiện nay còn quá phức tạp, làm giảm hiệu quả của pháp luật. Pháp luật phải rõ ràng và đơn giản, trước hết là để đảm bảo hiệu quả của pháp luật và sau nữa, là để mỗi người dân có thể hiểu một cách cụ thể các quyền và nghĩa vụ của mình. Từ đó, tôi hoàn toàn đồng ý với ý kiến cho rằng, một bộ luật như Bộ luật dân sự phải là một tuyển tập các nguyên tắc chung. Theo tôi, để Bộ luật dân sự có chất lượng thì phải quy định các vấn đề liên quan đến nhân thân và tài sản. Tôi nhận thấy rằng, Bộ luật dân sự của Việt Nam đã có quy định về các vấn đề này, trong khi đó Bộ luật dân sự của một số nước khác quy định những vấn đề không hề liên quan đến luật dân sự với tính chất là pháp luật về nhân thân và tài sản. Chính vì thế, tôi nghĩ rằng nếu Bộ luật dân sự quy định các vấn đề về nhân thân và tài sản thì đã là một bộ luật có chất lượng.

Bộ luật dân sự phải quy định các nguyên tắc cơ bản và điều đó không loại trừ việc ban hành các văn bản pháp luật chuyên ngành. Tôi xin lấy một ví dụ. Trong Bộ luật dân sự, có các quy định chung về việc hình thành, thực hiện và hủy bỏ hợp đồng. Bên cạnh đó, như một số nước đã làm, có thể ban hành các quy định pháp luật đặc biệt, ví dụ: pháp luật về bảo vệ người tiêu dùng trong trường hợp các doanh nghiệp có thể mạnh kinh tế muốn áp đặt một số điều kiện cho người mua sản phẩm, dịch vụ của họ. Như vậy, hoàn toàn có thể ban hành một văn bản pháp luật chuyên ngành, ví dụ luật về bảo vệ người tiêu dùng, nhưng phải xác định rõ những vấn đề mà văn bản đó quy định khác với các nguyên tắc cơ bản của Bộ luật dân sự. Tôi cho rằng nếu chúng ta ban hành một văn bản pháp luật chuyên ngành và để tránh khó khăn trong việc áp dụng pháp luật thì phải giải quyết tốt mối quan hệ giữa văn bản pháp luật chuyên ngành đó với các nguyên tắc cơ bản trong Bộ luật dân sự bằng cách chỉ rõ những nguyên tắc nào vẫn được áp dụng và những nguyên tắc nào không được áp dụng trong lĩnh vực chuyên ngành đó.

3. Pierre Bézard:

Sang năm, chúng tôi sẽ kỷ niệm 200 năm Bộ luật dân sự Pháp được ban hành năm 1804 (*Civillawinfor: Thảo luận này diễn ra vào năm 2002*). Bộ luật này phản ánh một phần thực trạng pháp luật vào thời kỳ đó. Thật vậy, thực trạng nền văn hoá pháp lý của phương Tây vào đầu thế kỷ XIX đã được phản ánh trong một bộ luật rất hoàn chỉnh. Bộ luật dân sự Pháp hiện nay buộc phải lựa chọn các giải pháp khiêm tốn hơn, nghĩa là giới hạn ở việc quy định các nguyên tắc cơ bản về quyền tự do của cá nhân, về các mối quan hệ giữa cá nhân với cá nhân vv... và đối với một số vấn đề, đưa ra những quy định rất đầy đủ, ví dụ các vấn đề về nhân thân, tài sản, thừa kế, nghĩa vụ.

Bộ luật dân sự không thể quy định hết tất cả mọi vấn đề trong bối cảnh thế giới hiện đại phát triển rất phức tạp nên có thể xây dựng các văn bản pháp luật khác để phát triển các nguyên tắc trong Bộ luật dân sự. Điều này rất dễ hiểu, bởi lẽ chúng ta không thể làm một bộ luật với 10.000 điều để tập hợp hết các quy định về tiền tệ, vận chuyển, sở hữu trí tuệ vv... Chính dựa trên cách tiếp cận lô-gích về mặt lý luận và thực tiễn này mà chúng tôi có Bộ luật dân sự ở vị trí cao nhất, tiếp đến là các bộ luật hướng dẫn thi hành, phát triển Bộ luật dân sự. Đó là cách tiếp cận thứ nhất. Có những giải pháp khác, ví dụ: ban hành các luật chuyên ngành như luật thương mại, luật kinh tế vv...

Các bạn biết rằng, trong thế giới của chúng ta ngày nay, kinh tế thị trường giữ một vị trí rất quan trọng. Nhưng có một cách phát triển Bộ luật dân sự hơi bị chệch hướng, đó là một số người cho rằng do tầm quan trọng của luật kinh tế nên luật kinh tế phải là yếu tố chủ chốt và Bộ luật dân sự chỉ xếp ở hàng thứ yếu. Ở Pháp hiện nay, cũng có một số người quan niệm như vậy. Số lượng các văn bản pháp luật ở Pháp hiện nay quá nhiều nên đôi khi dẫn đến tình trạng bị mất phương hướng so với các nguyên tắc chung. Tuy vậy, vẫn có nhiều người bảo vệ các nguyên tắc cơ bản của Bộ luật dân sự, chủ yếu là các thẩm phán. Khi đưa các vấn đề ra thẩm phán Pháp giải quyết, những người được đào tạo rất chính quy, thì thẩm phán sẽ áp dụng pháp luật dân sự như đã được học ở trường cùng với các nguyên tắc dẫn chiếu.

Trong hệ thống pháp luật của Pháp cũng như ở bất cứ nơi nào khác, phải có một đạo luật cơ bản là Bộ luật dân sự và sau đó là các văn bản hướng dẫn thi hành hoặc các luật chuyên ngành, nhưng các văn bản này chỉ được áp dụng nếu không có giải pháp trong Bộ luật dân sự. Ở Pháp, chúng tôi nhận thức rất rõ điều này nên không cần phải có một quy định cụ thể để thể hiện quan điểm đó. Nhưng nếu các bạn muốn thì có thể đưa vào trong Bộ luật dân sự một quy định là Bộ luật dân sự được áp dụng trừ trường hợp các luật chuyên ngành có quy định đặc biệt khác. Các thẩm phán Việt Nam đang còn vướng mắc về vấn đề này nhưng các thẩm phán Pháp thì không, có chăng thì lại là một vấn đề khác là liệu các luật chuyên ngành có quy định đủ chi tiết không để không phải áp dụng các nguyên tắc của Bộ luật dân sự vì nhiều trường hợp các luật chuyên ngành không quy định chi tiết, cụ thể lắm.

4. Alain Lacabarats:

Làm thế nào để mọi người nhận thức được rằng Bộ luật dân sự là bộ luật quy định các nguyên tắc cơ bản nhất? Trong Chương I Phần chung của Bộ luật dân sự về các nguyên tắc cơ bản, có điều 1 quy định về nhiệm vụ và phạm vi điều chỉnh của Bộ luật dân sự:

"Bộ luật dân sự quy định địa vị pháp lý của cá nhân, pháp nhân và các chủ thể khác, quyền và nghĩa vụ của các chủ thể trong quan hệ tài sản, quan hệ nhân thân trong giao lưu dân sự, xây dựng chuẩn mực pháp lý cho cách ứng xử của các chủ thể khi tham gia quan hệ dân sự". Các bạn có thể thêm vào cuối điều này một câu như sau: "... trừ trường hợp pháp luật có quy định khác", như quy định ở một số điều khoản khác của Bộ luật.

Vấn về vấn đề làm thế nào để Bộ luật dân sự phải được coi là một bộ luật quy định các nguyên tắc cơ bản nhất, khi các bạn cho rằng cần phải ban hành một văn bản pháp luật chuyên ngành thì có thể xác định cụ thể trong văn bản đó là đối với những vấn đề nào thì luật chuyên ngành không áp dụng các quy định của Bộ luật dân sự. Đây có thể là một giải pháp.

Nếu các thẩm phán còn nghi ngại trong việc quay trở lại áp dụng Bộ luật dân sự, đặc biệt là khi giải quyết các tranh chấp kinh tế thì Tòa án tối cao có thể giữ vai trò hướng dẫn các thẩm phán về các chuẩn mực pháp lý cần được áp dụng.

Theo tôi, không nên ban hành quá nhiều luật chuyên ngành. Tôi xin lấy hai ví dụ. Vấn đề quyền chiếm hữu và quyền sử dụng đất (*Civillawinfor: ở Việt Nam*), tôi không cho rằng, cần phải tách biệt quyền chiếm hữu với quyền sử hữu, một quyền rất cơ bản trong khi quyền chiếm hữu gắn bó chặt chẽ với quyền sử hữu. Tôi cho rằng, vấn đề quyền chiếm hữu, quyền sử dụng có thể được giải quyết trong Bộ luật dân sự vì các nội dung này không thể tách rời với một vấn đề cơ bản là quyền sử hữu tài sản. Có thể có những vấn đề khác cần được quy định trong luật chuyên ngành nhưng chắc chắn không thể là các vấn đề có liên quan quá chặt chẽ với các chuẩn mực cơ bản được quy định trong Bộ luật dân sự. Chúng ta hoàn toàn có thể ban hành một bộ luật riêng về sử hữu trí tuệ vì đây là một vấn đề đặc thù liên quan đến quyền sử hữu đối với các tài sản vô hình và nó nằm ở ranh giới của nhiều lĩnh vực khác nhau như dân sự, thương mại, hình sự, và thông thường, trong lĩnh vực này, có các quy định rất đặc thù về thẩm quyền, trình tự, thủ tục. Do đó, có thể quy định vấn đề sử hữu trí tuệ trong một văn bản khác. Còn những lĩnh vực khác vì có liên quan quá chặt chẽ với các nguyên tắc cơ bản của Bộ luật dân sự nên không thể được quy định trong một văn bản riêng khác.

5. Pierre Bézard:

Về vấn đề làm thế nào để các thẩm phán Việt Nam hiểu rằng, Bộ luật dân sự phải là bộ luật cơ bản được áp dụng, trừ trường hợp các luật chuyên ngành có quy định khác? Tôi nghĩ rằng, để giải quyết rõ vấn đề này thì nên có một điều quy định cụ thể, có thể không phải ở phần các nguyên tắc cơ bản, mà có thể quy định ở phần các điều khoản thi hành về thể thức thi hành, thời hạn hiệu lực vv... Theo tôi, làm cách đó có thể giải quyết được khó khăn hiện nay, giúp mọi người hiểu được trật tự các quy phạm pháp luật, một vấn đề rất quan trọng.

Các bạn đã cho biết những khó khăn hiện nay trong việc thi hành các đạo luật ở Việt Nam (*Civillawinfor: phụ thuộc vào văn bản hướng dẫn thi hành*). Nhưng tôi phải nói với các bạn rằng, không chỉ ở Việt Nam mới đặt ra vấn đề này đâu, mà ở Pháp cũng vậy, khi một đạo luật được ban hành, nhiều người nói rằng phải đợi đến khi có văn bản hướng dẫn thì mới thi hành luật. Tuy vậy, trong các đạo luật được ban hành ở Pháp, bao giờ cũng có một điều khoản cuối quy định là các quy định của luật sẽ được áp dụng ngay lập tức, trừ điều X hay Y nào đó thì phải chờ văn bản hướng dẫn thi hành. Quy định như vậy rất rõ, giúp cho các thẩm phán khỏi ngỡ ngàng vì có những quy định trong luật bản thân nó chưa đủ để áp dụng mà cần phải được hướng dẫn thi hành.

Quay trở lại những điều mà ông Lacabarat đã nói, chắc chắn là chúng ta không thể quy định tất cả mọi vấn đề trong Bộ luật. Có nhiều lĩnh vực như sở hữu trí tuệ, có xuất phát điểm là Bộ luật dân sự nhưng sau đó, đã trở nên rất đặc thù kể cả về luật nội dung cũng như về trình tự, thủ tục, đến mức đòi hỏi phải được quy định trong một văn bản riêng. Mặc dù vậy, tôi nghĩ rằng Bộ luật dân sự vẫn phải đưa ra các nguyên tắc chung cho lĩnh vực luật chuyên ngành đó, mà không đi vào quy định chi tiết, cụ thể. Bởi vì theo tôi, khi một người nước ngoài đến một đất nước nào đó và giở Bộ luật dân sự ra xem thì phải biết được thực trạng nền văn hóa, văn minh và thực trạng pháp luật của đất nước đó, mà chưa phải đi sâu nghiên cứu một cách chi tiết, cụ thể từng lĩnh vực. Ví dụ, trong lĩnh vực đạo đức sinh học, khi đọc Bộ luật dân sự, phải biết được những điều được phép và những điều bị cấm, mà chưa cần nghiên cứu chi tiết các quy định về sinh con theo phương pháp khoa học hay thay đổi giới tính vv...

Tôi cũng hoàn toàn đồng ý với ông Lacabarat về vấn đề quyền sử dụng đất, một đặc thù của Việt Nam. Vì vấn đề này liên quan rất chặt chẽ với vấn đề quyền sở hữu với tính chất là một quyền dân sự của cá nhân nên các bạn không thể đưa ra khỏi Bộ luật dân sự. Vấn đề quyền chiếm hữu cũng tương tự như vậy. Đúng là trên một số phương diện nào đó, một người không phải là chủ sở hữu cũng có thể là người chiếm hữu tài sản nhưng giới hạn của nó

đến đâu. Nếu các bạn xây dựng một bộ luật quan trọng như Bộ luật dân sự mà trong đó chỉ giải quyết vấn đề quyền sở hữu trong khi trong thực tiễn của Việt Nam, có một quyền cũng rất cơ bản là quyền chiếm hữu, quyền sử dụng đất thì làm như vậy không cho phép phản ánh một cách trung thực thực tế của Việt Nam. Do đó, phải quy định các vấn đề lớn trong Bộ luật dân sự.

Qua các ý kiến vừa rồi (*Civillawinfor: mối liên hệ giữa Pháp lệnh Hợp đồng kinh tế năm 1989 và Bộ luật dân sự*), tôi có hai nhận xét như sau. Tôi thấy rằng, có một sự khác biệt giữa Pháp lệnh hợp đồng kinh tế và Bộ luật dân sự mà các bạn đang xây dựng. Bộ luật dân sự sửa đổi lần này có một sự chuyển biến nhất định, đi xa hơn trong bối cảnh kinh tế thị trường, liên quan đến vấn đề nghĩa vụ, quyền của cá nhân, quyền tự do kinh doanh vv... Đó là một nền pháp luật hiện đại và thể hiện một số giải pháp mà Việt Nam lựa chọn. Như các bạn đã nói, Pháp lệnh hợp đồng kinh tế được ban hành năm 1989, nghĩa là trước khi các bạn ban hành Bộ luật dân sự và tiến hành sửa đổi Bộ luật này. Vậy, phải chăng đã đến lúc nên xem xét lại Pháp lệnh hợp đồng kinh tế trong thời hạn sớm nhất có thể để khắc phục sự khác biệt giữa Pháp lệnh đó với Bộ luật dân sự, trong bối cảnh Việt Nam đang xây dựng Bộ luật dân sự sửa đổi có tính đến những chuyển biến của tình hình và bởi vì nếu Pháp lệnh hợp đồng kinh tế không được sửa đổi thì sẽ trở nên lạc hậu so với thực tiễn. Tôi nghĩ việc làm này có ý nghĩa rất quan trọng và nếu không làm như vậy thì không thể nào giải quyết được những vướng mắc, mâu thuẫn đang đặt ra. Một vấn đề nữa là làm thế nào để đề cao vai trò, vị trí của Bộ luật dân sự so với các văn bản pháp luật khác? Tôi thấy rằng hầu hết các bạn đều nhận thức được vị trí quan trọng của Bộ luật dân sự. Theo tôi, chúng ta có thể làm việc đó bằng một nghị quyết của cơ quan lập pháp, vì cơ quan lập pháp là cơ quan quyền lực cao nhất thể hiện ý chí của nhân dân bằng việc ban hành một văn bản như vậy. Qua ý kiến của các bạn, cũng có thể có một giải pháp nữa là Tòa án tối cao có hướng dẫn chung. Đây cũng là một giải pháp hay.

Tôi xin chia sẻ với các bạn một vài kinh nghiệm khi tôi còn làm việc ở Bộ Tư pháp. Chúng tôi đã ban hành một văn bản tương đối đặc biệt và đã có hướng dẫn của Bộ Nông nghiệp. Văn bản này quy định có thể thành lập các công ty hợp tác xã nông nghiệp và nêu rõ là các công ty này không phải là công ty dân sự, cũng không phải là công ty thương mại. Khi có tranh chấp xảy ra liên quan đến các công ty này và được đưa ra tòa án giải quyết, các tòa án nói rằng vì các công ty đó không phải là công ty dân sự cũng không phải là công ty thương mại nên phải quay trở lại áp dụng địa vị pháp lý dân sự đối với các công ty đó và các tòa án đã áp dụng các quy định của luật dân sự để giải quyết vụ việc. Kinh nghiệm của chúng tôi là phải quay trở lại áp dụng Bộ luật dân sự. Trước đây, khi làm Chánh Tòa thương mại, kinh tế và tài chính Tòa phá án Pháp, tôi đã từng áp dụng các văn bản pháp luật chuyên ngành trong lĩnh vực vận chuyển, chứng khoán, phá sản doanh nghiệp vv... nhưng phần lớn công việc của tôi là giải quyết các vấn đề liên quan đến hợp đồng thương mại mà xét cho cùng, đó chính là những vấn đề liên quan đến đời sống hàng ngày của mỗi người dân, cho nên phải áp dụng các quy định pháp luật về cầm cố, thế chấp, bảo lãnh vv... Mặc dù có các văn bản pháp luật chuyên ngành nhưng phải nói rằng đối với quá nửa số các vụ việc mà chúng tôi giải quyết, chúng tôi phải áp dụng các quy định của Bộ luật dân sự.

Như vậy, các bạn có thể thấy được tầm quan trọng của Bộ luật dân sự. Bộ luật dân sự phải bao gồm các nguyên tắc chung phản ánh nền văn minh của một đất nước và phải quy định chi tiết, cụ thể về một số nội dung cơ bản như nghĩa vụ dân sự, quyền của cá nhân. Tôi cho rằng, chúng ta không thể đi xa hơn thế. Nền văn minh của chúng ta càng phát triển trong thế giới hiện đại thì các hoạt động mà chúng ta muốn điều chỉnh càng trở nên chuyên biệt, kỹ thuật, xã hội của chúng ta càng cần có quy định pháp luật thì các vụ kiện sẽ ngày càng nhiều; do đó, dù chúng ta cần có các quy định chi tiết, cụ thể thì cũng không thể quy định chi tiết, cụ thể hết mọi vấn đề trong Bộ luật dân sự. Tóm lại, đối với một số vấn đề cơ bản, Bộ luật dân sự phải quy định chi tiết, cụ thể, còn các vấn đề khác thì quy định trong các luật chuyên ngành, là các luật bổ trợ cho Bộ luật dân sự.

6. Alain Lacabarats:

Tôi có thể hiểu được những khó khăn hiện nay của Việt Nam, tôi có 3 nhận xét như sau:

Nhận xét thứ nhất là phải xem xét lại hệ thống lý luận về các ngành luật;

Nhận xét thứ hai, phải tìm kiếm một sự dung hoà giữa Bộ luật dân sự với các luật chuyên ngành. Tôi rất ngạc nhiên khi thấy rằng ở Việt Nam, tồn tại một Luật hôn nhân và gia đình riêng biệt với Bộ luật dân sự. Tôi cho rằng các quy định về hôn nhân, gia đình là các quy định cơ bản đến mức phải nằm trong Bộ luật dân sự. Có thể các bạn có lý do để làm như vậy, nhưng dù sao là một luật gia Pháp, tôi vẫn rất ngạc nhiên khi thấy các bạn có luật riêng về lĩnh vực này.

Nhận xét cuối cùng của tôi, ở Việt Nam, thẩm phán không có quyền giải thích pháp luật (Civillawinfor: trước thời điểm Bộ luật dân sự năm 2015, việc thẩm phán áp dụng án lệ, nguyên tắc cơ bản của pháp luật dân sự và lẽ công bằng chưa được ghi nhận). Điều 408 Bộ luật dân sự Việt Nam (Civillawinfor: Bộ luật dân sự năm 1995) quy định các nguyên tắc giải thích hợp đồng và theo tôi, thẩm phán phải áp dụng các nguyên tắc này. Tôi nghĩ rằng, thẩm phán không thể áp dụng pháp luật mà không giải thích nó, vì khi đọc bất cứ một văn bản pháp luật nào, chúng ta cũng đều nhận thấy rằng không thể áp dụng văn bản đó một cách cơ học mà không có giải thích. Luôn luôn có một phần cần phải giải thích và đó chính là trách nhiệm của thẩm phán. Tất nhiên, việc giải thích pháp luật cũng phải có giới hạn vì không thể lấy cớ là giải thích pháp luật để bóp méo một văn bản pháp luật nào đó. Tóm lại, tôi cho rằng, không thể áp đặt thẩm phán áp dụng pháp luật một cách thuần túy mà không có quyền giải thích pháp luật.

SOURCE: HỘI THẢO “BỘ LUẬT DÂN SỰ (sửa đổi)”, NHÀ PHÁP LUẬT VIỆT – PHÁP
Hà Nội, 28-30/10/2002 (Bản dịch của Nhà Pháp luật Việt – Pháp)
Civillawinfor có tổng hợp và biên tập lại một số câu, chữ liên quan đến kỹ thuật văn bản.